

Морфологічні, лексичні та синтаксичні особливості наукового тексту

Морфологічні особливості наукового мовлення

Вживання частин мови в науковому стилі мовлення є суворо нормативними. У науковій мові більшою мірою переважають іменники, дієслова, прикметники і меншою мірою займенники та частки.

Іменник є найпоширенішим в наукових текстах, зокрема, іменники з абстрактним значенням і віддієслівні іменники (дослідження, узагальнення).

Прикметник. У науковому стилі використовують найчастіше відносні прикметники (*аналітичний, експериментальний*) та аналітичні форми вищого і найвищого ступенів порівняння якісних прикметників (*удаліший, найдоцільніший*).

Дієслово. Для вживання дієслів у науковому стилі є характерним:

- інфінітив, що має форму на -ти (*починати, виконувати*), а не на -ть.
- форма теперішнього часу (*розглядається, існують* тощо);
- форма І особи множини у відгуках і виступах (*цінність наукової роботи вбачаємо*);
- дійсний спосіб (*мотивувати, інтерпретувати*);
- недоконаний вид у складних формах у текстах фахового спрямування (*будуть проводитись*);
- інфінітиви у поєднанні з модальними словами (*необхідно відзначити, слід наголосити*).

Числівник. Однозначні числа, які не мають посилань на одиницю вимірювання, у науковому тексті записують словами. Складні і складені кількісні та дробові числівники позначаються цифрами.

Займенники. Займенник *ми* використовується для вираження думки певної групи людей, але частіше він вживається у сполуках *на нашу думку, на наш погляд*. Займенник *ви* вживається для вираження поваги, пошани: *прошу Вас, зважаючи на Вашу думку* тощо. Вживаними є вказівні займенники *цей, той, такий* з прийменниками: *у тому випадку, з цією метою*.

Прислівник. У науковому тексті вживаними є прислівники зі значенням ознаки дії (*принагідно*), стану особи (*радісно, приємно*), іншої ознаки (*вдячно, мудро*). Можливе також використання ступеневих форм якісно-означальних прислівників (*найсердечніше подякувати*).

Лексичні особливості наукового стилю

Лексика (словниковий склад) наукових творів поділяється на 3 групи: 1) власне терміни; 2) терміновані слова і словосполучення; 3) слова загальної мови, які вживаються в наукових текстах у звичних, загальноприйнятих значеннях.

Терміни – це не особливі слова, а тільки слова в особливій функції, вузькоспеціальна лексика, яка виникла у сфері певної науки. Термінами можуть бути і скорочення (аббревіатури).

Терміновані слова і словосполучення – це слова загальної мови, які спеціалізувалися в певній науковій галузі. Так, наприклад, слова *маса, форма, вузол, кора, сила, опір, тиск, твердість* належать загальній мові, але в мові науки вживаються в іншому, термінологічному значенні. Порівняймо слово *маса* у звичному вживанні (*Водорості утворюють основну масу водної ростинності*) і в термінологічному значенні (*Ньютон також вважав, що всі тіла складаються із міцних непроникних рухомих часток, що мають масу*).

Синтаксис наукового мовлення

Для синтаксису наукового мовлення є характерним:

- сполучниковий зв'язок;
- складні конструкції;

- двоскладні речення з простим дієслівним присудком: *Студент урахував зауваження наукового керівника...*;
- простий дієслівний присудок, виражений дієсловом активного стану у формі 3-ї особи однини чи множини теперішнього, минулого чи майбутнього часу: *Рада директорів розгляне це питання на засіданні...*;
- безособові речення із присудком, вираженим дієслівною формою на -но, -то та об'єктом — прямим додатком у формі іменника у знахідному відмінку без прийменника (*застосовано метод, прочитано дисертацію*);
- з чітко вираженим складносурядним або складнопідрядним зв'язком (*що, оскільки, в наслідок того, у зв'язку з тим, бо, тоді як тощо*);

Оскільки одним із найбільш поширених типів речення в науковій мовленні є речення із складеним іменним присудком, то відповідно маємо в науковому стилі велику кількість дієслів-зв'язок: *бути, є, називатися, становитися, робитися, здаватися, мати, залишатися, володіти, визнаватися, відрізнятися, розпізнаватися, характеризуватися, складатися, слугувати, міститися, полягати, перебувати, визначатися, уявлятися, становити собою, вважатися тощо.*

Синтаксис в академічному тексті. Проблеми пунктуації.

Щодо важливості розділових знаків можна говорити багато, однак найкращим прикладом-переконанням вже довгі роки слугує речення: «Стратити не можна помилувати», в якому кома відіграє життєвозберігаючу роль. Створюючи власний текст завжди треба пам'ятати про пунктуаційні знаки, що допомагають увиразнювати вашу думку, або можуть остаточно зіпсувати зміст речення і заплутати читача. Комами нехтувати не можна, оскільки це один з найголовніших ваших інструментів в графічній організації інформації. Саме графічної, оскільки ви пишете не словами, а групами слів (Ревуцька, Зінченко 2019, с. 102).